

Nagy László ny. mk. ezredes:

A MAGYAR HADTUDOMÁNYI TÁRSASÁG JUBILEUMA

ÖSSZEFOGLALÓ: *Katonatisztek, katonatudósok egy csoportjának kezdeményezésére 30 évvel ezelőtt, 1990. október 13-án megalakult a Magyar Hadtudományi Társaság.¹ A Magyar Honvédség Művelődési Házában megtartott alakuló ülésen közel 150-en vettek részt, többségében a hadtudomány iránt érdeklődő, azzal hivatásszerűen foglalkozó katonák. Jelen írás a Magyar Hadtudományi Társaság megalakulásának előzményeit és körülményeit tekinti át, illetve betekintést nyújt a megalakulás óta eltelt három évtized legfontosabb eseményeibe. Említést tesz a Társaság rendeltetéséről, működéséről, vezetőiről, a Hadtudomány című folyóiratról, a legjelentősebb rendezvényekről, konferenciákról.*

KULCSSZAVAK: *Magyar Hadtudományi Társaság, 30 éves jubileum, hadtudomány, konferencia*

A HADTUDOMÁNYI TÁRSASÁG MEGALAKULÁSÁNAK ELŐZMÉNYEI

A hadtudomány a társadalomtudományok egyik szerves alkotóeleme, a hadviselés komplex jelenségével foglalkozó tudományág. Természeténél fogva egyetemleges tudomány, amelynek gerincét mindenkire, minden államra és minden korra érvényes tételek alkotják (például az erő összpontosítása vagy az erőfölény kivívása). Ugyanakkor hordoz vagy hordozhat nemzeti sajátosságokat, egy adott korra vagy egy adott államra jellemző vonásokat, kiemelkedő katonai vezetők által „megálmodott” elképzéseket, téziseket.

A második világháborút követően Magyarországon is, a magyar tisztikarban is a szovjet háborús tapasztalatokra épülő elvek, nézetek és eljárások elfogadása vált dominánssá. Ugyanakkor a tisztek egy részében élt a szándék, hogy a hadtudománnyal kapcsolatos önálló nézeteiket megfogalmazzák, azokat közkinccsé tegyék. Ez a szándék testesült meg 1983-ban a Hadtudományi Klub megalapításában, hiszen a klub fórumot kínált a nézetek és gondolatok kicserélésére, megvitatására, a közös gondolkodásra. A klub még ugyanabban az évben felvette *Kiss Károly honvéd ezredes* nevét, aki a 19. század egyik legkiemelkedőbb hadtudósa volt.

A Kiss Károly Hadtudományi Klub (KKHK) rendezvényeinek, előadásainak és vitáinak a Magyar Néphadsereg Művelődési Háza (MNMH) adott otthont. A klub elnökévé a tagok Móricz Lajos ezredes, a tudomány doktorát, a hadelmélet kutatóját választották.²

A rendszerváltás forгатagában a klub eredményesen kezdeményezte egy lényegesen intézményesítettebb fórum, egy társaság (egyesület) létrehozását. Ez a szervezet a megalapítása pillanatától a Magyar Hadtudományi Társaság (a továbbiakban: az MHTT, a Társaság) nevet viseli. Megjegyzendő, hogy a névben a „magyar” jelző nem a hadtudományra, hanem a Társaságra vonatkozik. Az alapítás pillanata pedig 1990. október 13-a. Ezen a napon, az akkor

¹ Az alakuló ülésről hírt adott többek között a Magyar Honvéd című hetilap 1990. október 16-ai száma.

² Akkori szóhasználattal a tudomány doktora szintet „nagydoktornak” nevezték, ma az MTA doktora címmel illetik.

már Magyar Honvédség Művelődési Házának nevezett intézményben (MHMH) szervezték meg az alapító ülést, amelyen közel 150 fő vett részt. Többségében katonatisztek, közülük sokan a különböző tudományágakban kandidátusi vagy nagydoktori fokozatot szereztek, sokan hivatásszerűen foglalkoztak a hadtudománnyal, de a legtöbben „csak” érdeklődtek iránta.

A cégbírótság még ugyanazon év decemberében beiktatta a Magyar Hadtudományi Társaságot.

Az alapító ülés ideiglenes vezetőséget választott. A jogfolytonosság jegyében Móricz Lajos ezredes, a KKHK korábbi vezetője lett az elnök, akinek munkáját Szabó József vezérőrnagy alelnökként, Kovács Attila főtitkárként és Lajtos Béla titkárként segítették. Legfontosabb munkájuk pedig az alapszabály tervezetének összeállítása volt.

Az alapszabályt azután az 1991 márciusában összehívott közgyűlés hagyta jóvá, amely egyidejűleg tisztújítást is végrehajtott: az ideiglenes vezetőség helyett végleges elnökséget és – az operatív irányítást biztosító – intézőbizottságot választott. A személyi összetételében változatlan elnök-alelnök páros mellett öt elnökhelyettes is az intézőbizottság tagja lett. Az elnökségbe pedig hivatalból bekerültek a már megalakult szakosztályok vezetői.

Az alapszabály – azóta is érvényes elvként – az alábbiak szerint fogalmazta meg az MHTT lényegi célkitűzéseit: a hadtudomány fejlesztése, a tudományos eredmények gyakorlatban való alkalmazásának elősegítése, a hadtudomány (és a kapcsolódó tudományterületek) iránt érdeklődő, azokkal tudományos igénnyel foglalkozó személyek tevékenységének összefogása, számukra megfelelő fórumok biztosítása ismereteik bővítésére, kutatásaik segítésére, szakmai eredményeik terjesztésére, publikálására, továbbá érdekeik védelmére.

A TÁRSASÁG MŰKÖDÉSE

Az Alapszabályban megfogalmazott, a Társaság rendeltetését szolgáló lényegi tevékenység kezdettől fogva két, jól meghatározott szinten folyik: a Társaság egészét érintő rendezvények keretében, illetve a szervezeti egységekben. Utóbbiak közé tartoznak a tudományos irányultság, a szakmai profil szerint szerveződő szakosztályok, amelyek többsége még 1990-ben alakult.

A Magyar Hadtudományi Társaság szakosztályai:

- Belügyi Szakosztály
- Biztonságpolitikai Szakosztály
- Civil-katonai Kapcsolatok Szakosztály
- Elektronikai, Informatikai és Robotikai Szakosztály
- Geoinformációs Szakosztály
- Haditechnikai Szakosztály
- Hadtörténelmi Szakosztály
- Határőr Szakosztály
- Hírszerzés-történelmi Szakosztály
- Humán erőforrás-fejlesztési Szakosztály
- Katasztrófa- és Polgári Védelmi Szakosztály
- Katasztrófa- és Védelem-egészségügyi Szakosztály
- Légierő Szakosztály
- Műszaki Szakosztály
- Nemzetbiztonsági Szakosztály
- Szárazföldi Műveleti Szakosztály
- Tüzér Szakosztály
- Vegyivédelmi és Környezetbiztonsági Szakosztály

- Védelemgazdasági és Logisztikai Szakosztály
- Védelmi Infrastruktúra Szakosztály

A szakosztályokon kívül ide soroljuk az időközben megalakult két területi tagozatot (ti. a debrecenit és a pécsit), illetve a három klubunkat: a már említett Kiss Károly Hadtudományi Klubot, a Láhner György Haditechnikai Klubot és a Kápolnai Pauer István Ifjúsági Klubot. Ezekben a szervezeti egységekben folyik a tudományos „aprómunka”, a mindennapos szakmai tevékenység, a tényleges kutatások, illetve az ezen a szinten szervezett konferenciákon és más rendezvényeken az eszmecsere, az ismeretek közzététele. Ilyen, szakosztályi szintű rendezvényből 30 év alatt ezernél jóval többet szerveztünk.

A másik szint a Társaság egészét érintő rendezvények kategóriája. Ezek a rendezvények ugyancsak két csoportba sorolhatók: egyrészt a működés feltételeit biztosító köz- és küldöttgyűlések, elnökségi és intézőbizottsági ülések, másrészt az átfogó szakmai konferenciák (utóbbiakat általában központi rendezvényekként említjük).

1999 óta a Társaság legmagasabb döntéshozó szerve a küldöttgyűlés, mivel egyre nehezebbé vált határozatképes közgyűléseket összehívni. Az MHTT tagságának létszáma ugyanis lavinaszerűen növekedett, az alapítást követő egy év alatt meghaladta az ezret, sőt a következő években az ezerkétszázat is. Igaz, a kezdeti lelkesedés idővel alábbhagyott, a taglétszám a kilencvenes évek végére 800 körül stabilizálódott, és később is – igaz, ingadozásokkal – folytatódott a csökkenési tendencia. Jelenleg a taglétszám meghaladja az 550 főt.

Központi rendezvényt évente egy-kettőt szerveztünk, kivételes esetekben hármat, 30 év alatt közel ötvenet. Ezek között voltak országos konferenciák, szakmai-tudományos konferenciák, vándorgyűlések. Volt olyan, amelyet a Hadtudományi Társaság saját maga rendezett, de az esetek többségében társszervezőket is bevont, leggyakrabban a Nemzeti Közszolgálati Egyetemet (illetve jogelődjeit) és az MTA Hadtudományi Bizottságát. Pusztá felsorolásuk is meghaladná jelen cikk kereteit, de jellemzősül érdemes megemlíteni néhány ilyen rendezvény témáját, címét:

- *A hadtudomány hazai értelmezése* (első országos konferencia, 1991-ben).
- *A fegyveres erők és a társadalom kapcsolata* (az Országgyűlés Honvédelmi Bizottságával közösen, 1995-ben).
- *A Magyar Honvédség feladatai és a fejlesztés irányai* (2001-ben).
- *A katonai erő újszerű alkalmazása a 21. század elején* (a Honvéd Vezérkarral és a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemmel közösen, 2005-ben).
- *Az aszimmetrikus hadviselés* (a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemmel és az MTA Hadtudományi Bizottságával közösen, 2014-ben).

A központi rendezvényeken elhangzott előadások – legalábbis kivonatos formában – helyet kaptak a *Hadtudomány* című folyóirat aktuális számaiban, de előfordult, hogy egy-egy konferencia teljes szerkesztett anyaga publikálásának különszámot szenteltünk. 2009-től majdnem egy évtizeden keresztül a konferenciákat „Napjaink hadtudománya” közös elnevezéssel szerveztük meg.

Nemzetközi konferenciákat – anyagi okok miatt – nem szerveztünk, de néhány szakosztályunk rendszeresen képviseltette magát hasonló fórumokon, elsősorban a szomszédos országokban.

Az idők során a Magyar Hadtudományi Társaság egész sor szervezettel, intézménnyel kötött együttműködési megállapodást. Ezek közül kiemelkedő jelentőségű a kilencvenes évek végén a Zrínyi Miklós Katonai Akadémiával kötött megállapodás, amelynek értelmében a Társaság térítés nélkül használhatta az akadémia infrastruktúráját. Nagyon jelentős partnereink voltak és gyakran közös rendezvények szervezésében is együttműködtek velünk

a Magyar Rendészettudományi Társaság, a Felderítők Társasága Egyesület, a Gazdálkodási és Tudományos Szervezetek Szövetsége, a Humán Szakemberek Országos Szövetsége. Együttműködtünk egy sor egyetemmel vagy azok karaival, tanszékeivel.

Külön említést érdemel együttműködésünk a Magyar Néphadsereg, illetve később a Magyar Honvédség Művelődési Házával (jelenlegi nevén a Stefánia Palota – Honvéd Kulturális Központtal).

Mint arról már történt említés, a Kiss Károly Hadtudományi Klub a rendezvényeit az MNMH, illetve MHMH bázisán (helyiségeiben) tartotta. A hagyomány folytatásaként 2001-től néhány éven át ugyanitt szervezte a Hadtudományi Társaság a heti gyakorisággal tartott, szabadegyetemi típusú szakmai-tudományos előadásait. A túlságosan sűrűn tartott előadások iránt idővel megcsappant az érdeklődés, így a folyamat megszakadt. Néhány év szünet után, 2011-től azonban ugyanitt szerveztük meg – immár havi gyakorisággal – a „*Mindenki hadtudománya*” címet viselő előadás-sorozatot, amely szervesen beépült a Honvéd Kulturális Központ programjaiba. Az előadások sora csak kilenc év után, 2020 tavaszán szakadt meg a koronavírus-járvány miatt, de szeptembertől – a járványügyi előírások szigorú betartásával – már újraindult.

Az előadás-sorozat ráadásul nevében is megújult 2020 őszétől, tisztelegve a hagyományok előtt. Az történt, hogy a Kiss Károly Hadtudományi Klub 2009-től 2019-ig maga is új formában folytatta a korábbi tudományos tevékenységet: a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem központi könyvtárának Tudós Kávézójában rendezett havi gyakorisággal szakmai előadásokat, amelyeket beszélgetés, vita követett.³ A látogatottság azonban az utóbbi időben nem érte el a kívánt szintet, így ezek az előadások megszűntek. A klub viszont „visszatért” működésének 1983-tól megszokott helyszínére, az MHMH jogutódjának, a Honvéd Kulturális Központnak az épületébe. A fentiekben említett előadás-sorozat pedig új néven, *Kiss Károly Hadtudományi Klub Mindenki hadtudománya* elnevezéssel szerepel a HKK programjaiban.

A MAGYAR HADTUDOMÁNYI TÁRSASÁG KIADVÁNYAI

Az MHTT nem csupán rendezvényeinek keretében „ad hírt magáról”. Ezt a célt szolgálják kiadványaink is, közülük elsősorban a *Hadtudomány* című folyóirat, amelynek első számai 1991-ben jelentek meg. Az évente általában négy nyomtatott és egy – legújabbban angol nyelvű tanulmányokat is közlő – elektronikus lapszámmal megjelenő folyóirat szerkesztését a szerkesztőbizottság és a főszerkesztő végzi. Kiadásához anyagi támogatást nyújt a Magyar Tudományos Akadémia, amely „A” kategóriás folyóiratnak fogadja el a *Hadtudományt*.

A folyóirat 2013 óta a Társaság és az MTA Hadtudományi Bizottsága közös kiadványként jelenik meg. Napjainkig több mint száz, részben nyomtatott, részben elektronikus szám „látott napvilágot” (beleértve az egy-egy szakmai konferencia anyagait összefoglaló különszámokat is). Ezekben összesen 1500-nál is több tudományos jellegű írás kapott helyet, nem számítva a Társaság életéről közreadott híreket vagy például a könyvismertetések. A szerzők között tapasztalt, idősebb szakértők éppúgy szerepelnek, mint fiatal doktoranduszok, utóbbiak számára kívánatos lehetőség közreadni tanulmányaikat a *Hadtudomány* lapjain. Összesen a 29 év alatt mintegy 800 fő publikált a folyóirat hasábjain.

³ Az egyetem központi könyvtára a Nemzeti Közszerződési Egyetem Ludovika campusának működésbe lépésével átminősült az NKE Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar kari könyvtárává, változatlan helyszínnel.

A Magyar Hadtudományi Társaság elég gyakran arra kényszerült, hogy a kiadások csökkentése érdekében számokat vonjon össze. Így többször is csak három szám jelent meg egy-egy évben, sőt 2008 után előfordult, hogy csak kettő (viszont éppen 2008-tól a nyomtatott folyóiratot kiegészítette egy évente folyamatosan bővülő elektronikus szám). Ráadásul a szerkesztőbizottság a bővebb terjedelemmel legalább részben kompenzálta a kieső számokat. A folyóiratot a Társaság tagjai térítésmentesen megkapják.

A folyóiratban alapvetően lektorált publikációk⁴ jelenhetnek meg, de helyet biztosít olyan, a hadtudomány szempontjából fontos, nem lektorált közleményeknek is, mint például a könyvismertető, a tudósítások, az interjúk, az életrajzok. A *Hadtudományban* publikáló szerzők nem kapnak honoráriumot, és díjazás nélkül dolgoznak a lektorok is.

A szerkesztőbizottság változó létszámú, tagjainak száma általában 12–18 fő között van. Arra törekszünk, hogy a bizottság összetétele lehetőleg tükrözze a Társaság sokszínűségét. Jellemző erre a sokszínűsége a jelenleg érvényben lévő szakmai rovatrend is: *Biztonságpolitika, Hadművészet, Hadtörténet, Honvédelem, Katonai műszaki tudományok, Társadalomtudomány, Védelemgazdaság*. Ezt kiegészíti a *Fórum*, a *Szemle* és *A Társaság hírei* elnevezésű rovat.

Mintegy 25 éve működik a Magyar Hadtudományi Társaság honlapja (www.mhtht.eu), amelyre felkerülnek a Társaság és a szakosztályok életének fontosabb eseményei, a várható illetve megtörtént események, a különböző fórumokon elfogadott határozatok, a bizottsági, elnökségi ülések és küldöttgyűlések jegyzőkönyvei stb. És természetesen felkerülnek a honlapra a folyóirat számai is, az elektronikus és papíralapú számok egyaránt. Ma már a kezdetektől napjainkig archiválva van a Társaság minden publikált anyaga.

1. kép Az 1995-ben megjelent Hadtudományi lexikon

⁴ A cikkeket két lektor bírálja el anonim módon.

A folyóiraton kívül ugyanis a Társaság megjelentetett eseti kiadványokat is. Ezek közül kiemelkedik jelentőségében a *Hadtudományi lexikon*, amely 1995-ben jelent meg (és három évvel később CD-n is). A kétkötetes mű mintegy 1600 oldalon, körülbelül négyezer címszó keretében adja közre a hadtudomány, valamint a kapcsolódó társtudományok és határterületek leglényegesebb ismeretanyagát. Összeállításában és szerkesztésében – Szabó József alelnök vezetésével – mintegy 120 szakember vett részt, döntő többségében az MHTT tagjai. A lexikon 10 ezer példányban készült. Nagyobb példányszám jutott belőle a Honvéd Vezérkarnak, a Zrínyi Miklós Katonai Akadémiának (később Nemzetvédelmi Egyetem), és természetesen magának a Társaságnak. Saját példányaink egy részét ajándékba vagy jutalomként adtuk, de értékesítettünk is belőle.

2. kép Az új *Hadtudományi lexikon* (2020)

25 évvel később, 2020-ban megjelent az új *Hadtudományi lexikon*. Kiadását az indokolta, hogy az eltelt időszakban globális politikai, geostratégiai átrendeződések zajlottak le, továbbá óriási haditechnikai fejlődés ment végbe a világban. Ezúttal a lexikon megjelenését közel tízéves előkészületi szakasz előzte meg, a 2010-es évek elején már komoly formában felmerült az igény egy új kiadásra. Különböző elképzelések láttak napvilágot, például egy harmadik, kiegészítő kötet kiadása a meglévő kétkötetes példányok mellé. A pénzügyi források hiánya miatt azonban az elképzelések nem öltöttek konkrét tervek formáját. Végül a Nemzeti Közszolgálati Egyetem bázisán teremtődtek meg az anyagi lehetőségek, újabb példájaként a gyümölcsöző együttműködésnek.

A konkrét munkálatokban mintegy 80 szerző, szerkesztő, adminisztratív munkatárs vett részt. A lexikon az interneten érhető el, nyomtatott formában mindössze 100 példány készült.

Az eseti kiadványok között külön említést érdemel még *A tízéves Magyar Hadtudományi Társaság* című, 2000-ben megjelent kötet, amelyet az alapítás tizedik évfordulójára jelentettünk meg. A 20. és a 25. születésnapot a *Hadtudomány* speciális jubileumi számaival „köszöntöttük”, és a 30. évfordulóra is készült egy színes kiadvány (amely anyagi okok miatt pdf formátumban jelent meg).⁵

A 25. évforduló alkalmából ezüstözött emlékérmét készítettünk a Magyar Pénzverő Zrt.-vel, amelyet a Társaság alapító tagjai megkaptak ajándékba.

A SZERVEZETI ÉLET

Említettem, hogy a Hadtudományi Társaság legmagasabb döntéshozó szerve a küldöttgyűlés, amelyet általában évente egyszer és általában tavasszal szoktunk összehívni.⁶ A szervezeti egységek vezetői (elnökei) automatikusan küldöttek, rajtuk kívül minden szervezeti egység

⁵ A jubileumi kiadványt jelen cikk szerzője írta, illetve állította össze.

⁶ A 2020. évi küldöttgyűlést eredetileg márciusban tartottuk volna, de a koronavírus-járvány miatt végül szeptemberben ült össze.

küldötteseket választ, mégpedig minden tíz új tag után egyet. A küldöttgyűlés rendeltetése, hogy elfogadja az elnökség beszámolóját az előző év során végzett munkáról, valamint az adott év munkatervét. Az elnökségi beszámoló a szervezeti egységek december–januárban elkészülő beszámolóira épül, illetve tartalmazza a gazdasági elnökhelyettes külön jelentését a pénzügyi helyzetről, az előző évi bevételekről és kiadásokról, az adott év pénzügyi elképzeléseiről.

Ugyancsak a küldöttgyűlésnek kell elfogadnia a felügyelőbizottság (FB) és az etikai bizottság (EB) jelentését. (Ezen bizottságok tagjai, csakúgy, mint az intézőbizottság hét tagja szintén automatikusan a küldöttgyűlés résztvevői.)

A küldöttgyűlés kizárólagos funkciója a tisztújítás. Az MHTT Alapszabálya kimondja, hogy a választott tisztségviselők (elnök, alelnök, 5 elnökhelyettes, az FB elnöke és két tagja, valamint az EB elnöke és két tagja) mandátuma három évre szól. Háromévente tehát a beszámoló küldöttgyűlés egyúttal tisztújító funkciót is betölt. (1991–1999 között a tisztújítást közgyűlés biztosította, a közbeeső években küldöttgyűlést hívtunk össze. 1995-ben, rendkívüli közgyűlésen egy évvel előrehozott tisztújításra került sor.)

A Társaság alapító elnökéről, dr. Móricz Lajos nyugállományú ezredesről már esett szó, ő 1990 és 1995 között töltötte be az elnöki pozíciót. Őt követte dr. Szabó József nyugállományú vezérőrnagy (1995–2004), majd dr. Nagy László nyugállományú ezredes (2004–2016), Tömböl László nyugállományú vezérezredes (2016–2019), végül 2019-től dr. Szenes Zoltán nyugállományú vezérezredes. A jelenleg érvényben lévő szabályok szerint ugyanaz a tisztségviselő ugyanazt a tisztséget két mandátum erejéig, 2×3 évig töltheti be.

3–4. kép *A Magyar Hadtudományi Társaság első és második elnöke: Móricz Lajos (1990–1995) és Szabó József (1995–2004)*

Itt célszerű megjegyezni, hogy a szervezeti egységek munkáját is választott vezetőség irányítja és szervezi, amelyben feltétlenül kell lennie elnöknek és titkárnak. Választásuk nem kötődik a Társaság tisztújítási ciklusaihoz, és mandátumuk nincs korlátozva. A Társaság tagjai több szervezeti egység munkájában is részt vehetnek, de adminisztratív okok miatt csak egynek a nyilvántartásában szerepelhetnek (itt választhatnak például küldötteseket, és itt választhatók is).

A felügyelő- és az etikai bizottságról nagyon röviden annyit lehet írni, hogy az utóbbi évtizedekben a küldöttgyűlés előtt elhangzott beszámolóik általában szűkszavúak voltak: nem volt igazán a profiljukba vágó fegyelmi ügy vagy etikai vétség, amellyel foglalkozniuk kellett volna. Kivétel a 2008. év, amikor az etikai bizottság néhány olyan, a Társaság egészét érintő hiányosságra hívta fel a küldöttgyűlés figyelmét, mint például az intézőbizottság

és a szakosztályok közötti kapcsolatok esetlegessége. A küldöttgyűlés egy *stratégiai felmérő bizottságot* hívott életre négy tekintélyes, nagy tapasztalattal rendelkező MHTT-tag bevonásával, akik alaposan áttekintették a Társaság működését. Olyan területekre terjedt ki a vizsgálódásuk, mint az MHTT szervezési, vezetési kérdései, gazdálkodása, a szervezeti egységek működési feltételei, kapcsolatai más egységekkel, illetve a vezetéssel. Jelentésüket és javaslataikat a 2010. évi küldöttgyűlés elé terjesztették. A jelentés leginkább kézzelfogható javaslata a hasonló profilú szakosztályok összevonására irányult, és ezen a téren történtek is változások.

A szervezeti egységek és a vezetés kapcsolatának javítása érdekében újra visszatérünk ahhoz az elképzeléshez, hogy az intézőbizottság (IB) tagjai között „felosztottuk” a szakosztályokat és területi tagozatokat. Be kell ismerni, hogy ez az eljárás ezúttal is csak mérsékelt javította a vezetés és a tagság kapcsolatát, elsősorban az IB-tagok idejének korlátozott volta miatt.

A Hadtudományi Társaságnak a külvilág felé történő megjelenését az Arculati kézikönyv szabályozza, amely meghatározza – többek között – a levelezés formai jegyeit (fejléc, logó stb.) és például a névjegyek formai kivitelezését. A Társaság jelenlegi logója (címere) 2009 óta van érvényben. A 30-éves jubileumra ennek egy „ünnepi” változata készült el.

5. kép A Magyar Hadtudományi Társaság logója a 30. évfordulóra emlékeztető díszítéssel

A TÁRSASÁG ELISMERÉSEI, DÍJAI

A fentiekben már több bizottságról (intéző, szerkesztő, felügyelő stb.) is esett szó, egyről azonban még nem, ez pedig a díjbizottság (DB). Funkciója és rendeltetése, hogy összegyűjtse és mérlegelje a szervezeti egységektől beérkező, az adott egységhez tartozó tagok elismerésére vonatkozó javaslatokat, illetve maga fogalmazzon meg döntés-előkészítő javaslatokat az elnökség számára. Ebből már ki is derül, hogy a Magyar Hadtudományi Társaságban léteznek különböző elismerési formák és módzatok, mégpedig a következők: Életmű-díj, Tanárky Sándor-díj, Korponay János-díj, az MHTT örökös tagja cím, az MHTT érdemes tagja cím, az MHTT tiszteletbeli tagja cím, emléklap, emlékérem, elismerő oklevél, tárgyjutalom. Közülük az első hármat érdemes közelebbről megvizsgálni.

A Társaság 1992-ben alapította a *Tanárky Sándor-díjat*, amelyet az elnökség kiemelkedő tudományos munkásság, illetve – ritkábban – tudományos szervező tevékenység elismeréseként

adományoz. A kezdetektől napjainkig harmincnyolcan kapták meg, minden évben legalább egy, néha kettő, két alkalommal három fő. Az alapítás utáni években ez számított az MHTT legrangosabb kitüntetésének.

2000-ben született döntés a *Korponay János-díj* megalapításáról a 35 évnél fiatalabb, a hadtudomány területén kiemelkedően aktív tagjaink „jutalmazására”. Azóta tizenöten (évente egy vagy kettő fő) érdemelték ki ezt az elismerést, de voltak évek, amikor senki nem bizonyult érdemesnek a díjra.

Célszerű megemlíteni, hogy mind Tanárky Sándor, mind Korponay János a 19. század kiemelkedő katonatudósai voltak, ugyanúgy, mint Kiss Károly. A nevükkel fémjelzett elismerés pénzdíjjal jár együtt, amelynek összege változhat a küldöttgyűlés határozatainak megfelelően, de a Korponay-díj mindig a Tanárky-díj 50%-a.

2003-ban a Társaság megalapította az *Életmű-díjat*, a ténylegesen legrangosabb elismerést, amelyet azon tagjai kapnak, akik több évtizedes kiemelkedő életműjükkel gazdagították a magyar és egyetemes hadtudományt. A díjjal arany pecsétgyűrű jár. 2003 óta tizenhárman (évente egy vagy kettő fő) kapták meg, de voltak kimaradt évek is.

Ezen három díj kitüntetettjeinek neveit feltüntetjük a Társaság honlapján, illetve megjelöljük a Társaság irodáihoz vezető folyosó falán elhelyezett dicsőségtablán.

Az *örökös tag* kitüntető címet a Magyar Hadtudományi Társaság három első elnöke kapta meg, miután megváltak az elnöki tisztségtől. A cím feljogosítja viselőjét, hogy szavazati joggal vegyen részt a választott vezetőttestületek munkájában, ily módon folyamatosan átadhatja tapasztalatait a következő nemzedéknek.

Az MHTT *érdemes tagja* cím azoknak adományozható, akik huzamos időn keresztül aktívan tevékenykedtek a Társaságban, kiemelkedő tudományszervezői tevékenységet végeztek. A Társaság *tiszteletbeli tagja* lehet az a természetes vagy jogi személy, aki jelentős mértékben hozzájárult a Társaság működéséhez, tevékenységének kifejtéséhez, elősegítette az alapszabályban lefektetett célok megvalósítását. Az előbbi címet általában a szervezeti egységek választott tisztségviselői (elnökei) érdemlik ki, míg a tiszteletbeli tag címet inkább az anyagi támogatást nyújtó személyek vagy szervezetek.

1994 óta létezik a *Magyar Hadtudományi Társaság szakértője* cím, amely szintén bizonyos fokú elismerést jelent. A címet a tudományos fokozattal rendelkező tagjaink automatikusan megkaphatták, akik viszont nem rendelkeztek tudományos fokozattal, azoknak általában előadást kellett tartaniuk a szakmájukba illeszkedő témáról (például a Kiss Károly Hadtudományi Klubban). A szakértői névsort a Társaság honlapja rendszeresen frissíti. Az évek során 95 fő nyerte el ezt a címet, de az elhalálozások miatt a szakértők tényleges száma jelenleg 65.

A díjbizottságnak van egy párhuzamos feladata is: előkészíti az anyagokat az úgynevezett központi (tehát minisztériumi, vezérkarfőnöki stb.) elismerésekre. A bizottság háromtagú, elnöke – a Társaság elnökségének döntése alapján – az intézőbizottság tagjai közül kerül ki.

A TÁRSASÁG GAZDÁLKODÁSA

A Magyar Hadtudományi Társaság bevételei több forrásból származnak. Miként a honvédelem ügyét támogató többi civil szervezet, az MHTT is rendszeres évi támogatást kap a Honvédelmi Minisztériumtól, amelynek összege 3 és 5 millió forint között váltakozik. A Magyar Tudományos Akadémia szintén rendszeres támogatást nyújt folyóiratunk megjelentetéséhez, a támogatás összege egymillió forint körül ingadozik. Élvezzük a Honvéd Vezérkar 1990-ben létrehozott Hadtudományi Alapítványának kamatait, de ez inkább jelképes összeg. Bevételeink 10-15%-át a tagdíjak és az 1%-os felajánlások teszik ki. Eseti forrást biztosít szponzoraink

támogatása, illetve a pályázatokon elnyerhető tételek. Bevételeink összege sokáig évi 10 millió forint alatt maradt, de az utóbbi néhány évben meghaladta ezt a szintet.

A kiadások összetétele is több elemet tartalmaz. A legnagyobb tétel a *Hadtudomány* folyóirat nyomdai kivitelezése, illetve postai terjesztése. Jelentős összeget emészt fel az elnök tiszteletdíja (2001-ben vezettük be, addig az elnök is társadalmi munkában végezte feladatait) és az egyetlen fizetett alkalmazott, a titkárságvezető illetménye. Rendszeres kiadás a Tanárky- és Korponay-díjakkal járó összeg és a meghirdetett pályázatokon kiemelkedő pályaművek díjazása. A szakosztályok saját rendezvényeikhez igényelhetnek központi támogatást (általában a tagjaik által befizetett tagdíj 25%-áig).

Nem könnyű feladat és csak takarékos gazdálkodással érhető el a Társaság pénzügyi egyensúlyának biztosítása. (Ezért került sor például hosszú időn keresztül a folyóirat évenként megjelenő négy lapszáma közül kettő-kettő összevonására.) Elmondhatjuk azonban, hogy ez mindmostanáig minden évben sikerült.

* * *

A Magyar Hadtudományi Társaság létezésének három évtizede alatt szilárdan beépült a magyar tudományos közéletbe. Rendezvényei népszerűek, taglétszáma és struktúrája stabil, szabályozói (elsősorban az Alapszabály) kellően lefedik a működés minden területét. Létének indokoltsága soha nem kérdőjeleződött meg. Az alábbiakban három rövid idézet következik a jubileumok alkalmával megjelent kiadványokból:

A tízéves Magyar Hadtudományi Társaság című kiadvány így fogalmaz: „A Társaság... történelmi küldetését teljesítette. Története azokat igazolja, akik tíz évvel ezelőtt kezdeményezték a Társaság létrehozását.”

A Hadtudomány 2010/3. számának előszavában olvasható: „A Társaság töretlenül követte az alapítók szándékát: összefogta a hadtudomány, a katonai műszaki tudományok, a biztonság és a védelem kérdésköréből egyre többet vállaló, a kapcsolódó tudományterületeken szerveződő kollektívákat.”

Orosz Zoltán altábornagy, vezérkarfőnök-helyettes így fogalmazott a folyóirat 2015/3–4. számában: „A Társaság összefogja a hadtudomány iránt érdeklődő, a hadtudományt gyarapítani kívánó, a fejlődésért tenni akaró szakembereket, a hadtudomány művelőit, nyilvánosságot biztosít írásbeli és szóbeli megnyilvánulásaiknak, szervezi a tudományos életet, kapcsolatteremtésre ad lehetőséget a szakterületen belül és biztosítja az ismeretséget más szakterületekkel, tudományterületekkel is.”